

Фалеристика мисливських товариств Галичини

кінця XIX – початку XX ст.

Степан Пахолко, м. Львів

Олег Проців, м. Івано-Франківськ

В середні віки різноманітні спілки мали своїх покровителів, які їх згуртовували та допомагали у їхній діяльності. Так, у рибалок покровителем був святий Петро, у пожежної охорони – святий Флоріан, у столярів – святий Йосип. У мисливців Європи покровителем був святий Губерт (фото № 1).

Покровительством святого Губерта користувалось багато мисливців та мисливських товариств Галичини, культ якого триває у Польщі вже 500 років.

Святий Губерт народився у 655 році і був нащадком королівської родини Меровінгів. Існує аж сім біографій св. Губерта написаних між VIII і XVI століттям. На основі цих згадок стає зрозуміло, що він вів впорядковане, богобоязливе життя аристократа, був воїном і одним найазартніших мисливців свого часу.

Якось на полюванні Губерт побачив дивне видіння. Відповідно до різних джерел це сталося у 683 або 695 році Губерт разом із загоном вирушив полювати оленя у гірські ліси. У певний момент перед вершниками і мисливськими собаками з'явився величезний білий олень (фото № 2). Губерт розпочав переслідування, а його почет відстав. На одній з лісових галявин мисливець зупинив звіра. Собаки, що супроводжували високоповажного мисливця, відмовилися атакувати прекрасного оленя. А сам Губерт побачив що у вінку оленя світиться хрест і почув промову людським голосом: «Губерте, чому Ти непокоїш тварин і не піклуєшся про спасіння душі?» Це спонукало його піти в монастир. З часом монах став архієпископом. Ще за життя говорилося про його силу зцілення (згадується особливо про епілепсію, лунатизм і сказ).

Коли він помер у 727 р., Церква зачислила його до чину святих. Святий Губерт став покровителем полювання, собак і жертв сказу. На його честь навіть

винайшли тавро, яке називається «ключем святого Губерта». Роги оленя з яким хрестом стали емблемою більшості мисливських організацій майже всіх європейських країн (фото №3).

Одним з найбільших мисливських товариств ім. Святого Губерта було Галицьке мисливське товариство, засноване ще в 1876 році, натхненником якого був відомий меценат граф Володимир Дідушицький (фото № 4). Граф був свідомий свого українського походження (згідно з генеалогічною легендою, Дідушицькі походили від князя Василька – брата короля Данила). Коли хтось надто патетично звертався до нього «як до поляка, міг відповісти: «Я Дідух!». За його участю у 1875 році Галицьким сеймом був прийнятий мисливський закон, який вперше в Європі забороняв весняне полювання на слукву (вальдшнепа).

Галицьке мисливське товариство організовується у 1876 році

Статут товариства подається на реєстрацію до намісництва Галичини [4]. З 16 березня 1876 року товариство розпочинає свою діяльність. Вже 24 квітня збирається перші збори членів товариства в якому беруть участь 42 чоловіки, які обирають президію, та керівництво.

У 1880 році Галицьке мисливське товариство нараховувало 25 членів, а статут товариства був затверджений Галицьким намісництвом 19 грудня 1879 року.ні 16 березня 1876 року статут додаю Вже у 1886 році товариство нараховувало 90 мисливців та орендувало для права полювання 70 тис. моргів лісу та 200 тис. моргів поля.

Як відзначалось у статуті товариства, основним його завданням було згуртування мисливців довкола контролю за виконанням мисливського закону. Товариство виконувало свої завдання лише на орендованих товариством мисливських угіддях, мало мисливську охорону, що складала присягу для охорони дичини від браконьєрів і шкідників.

Основну частину членів мисливського товариства св. Губерта становили поляки і воно мало пропольську спрямованість. Тут нідочого це речення. Так як йдеться про Галицьке товариства потім Губерта, потім знову про Галицьке

Пік розвитку цього мисливського товариства припадає на початок ХХ століття, коли чисельність членів доходила до 1500 осіб з філіями у Рівному, Чорткові, Снятині, Тернополі, Бродях, Надвірній, Чернівцях, Бориславі, Скалаті, Золочеві, Ковелі, Дубно, Кременці.

Члени товариства мали право брати участь в загальних зборах, ходити на полювання як самому, так і з собакою на пернатих, зайців, куріпок, козуль, кабанів в угіддях, які визначені керівництвом товариства, а також брати участь в забавах та прогулянках, які організовує товариство.

Згідно деяких статутів, мисливські товариства мали право випускати медалі, жетони, спортивні нагороди (фото № 5). Такі фалеристичні пам'ятки виконувала фірма Станіслава Собчика у Львові (фото № 6).

З нагоди заснування товариств чи ювілейних дат карбувались пам'ятні медалі та відзнаки (фото № 7, № 8). Надавались також грошові нагороди та різноманітні мистецькі нагороди-сувеніри на мисливську тематику окремим мисливцям за активну діяльність на користь товариства (фото № 9, № 10, № 11).

Окремі члени товариства збирали тематичні колекції (відзнаки, медалі, жетони, значки, емблеми тощо), присвячені історії ловецтва та мисливства (фото № 12).

Вже в дев'ятдесятих роках ХІХ століття були перші спроби організування гуртових полювань з участю самих українців. Ініціатором був проф. Володимир.Шухевич, а головним тереном – прегарні ліси львівської Митрополії, а пізніше Чину оо. Студитів. З цього виникла думка заснування українського мисливського товариства.

Почалися наради в справі правного оформлення та статуту У 1924 р. виникає українське мисливське товариство під назвою «Тур». Головою товариства «Тур» стає Альфред Глинянський, урядовець нафтової спілки, проф. Володимир Білинський стає секретарем. Воно швидко розвивалося і незабаром

мало тридцять членів. «Тур» був першим статутовим українським мисливським товариством, коли не в цілій Україні, то напевно в Галичині (фото № 13).

Засновником товариства був відомий лікар, член товариства «Тур» Кость Воевідка, наскільки я пам'ятаю Воевідка відносився до Ватри і Ви так даліше пишете якого німці вбили разом із дружиною та сином. Першим довголітнім головою був старший радник залізниць - інженер Володимир Дутка, його змінив професор Осип Левицький. До товариства належали судові радники Е. Барановський та Е. Зілинський, банківські урядовці В. Гірняк, І. Левицький, Ю. Кардаш, власник друкарні Л. Данкевич, лікар М. Козак, Я. Хмілевський, Р. Яросевич, професор І. Смолинський, залізничник О. Стасишин. (фото №14)

Українське мисливсько-ловецьке товариство «Тур» у Львові було засноване на основі затвердженого львівським воєводством статуту з 29 серпня 1922 р. Ось як цю інформацію було подано в газеті «Діло»: «ловецьке тов-во “Тур” у Львові. “Подається до відома інтересованим, що рескриптом воєводства з 29.8.1922 ч.13.090-1/3 не заборонено оснування українського ловецького тов-ва “Тур” у Львові.

Українське мисливське товариство "Тур" засноване та знаходилося у Львові за адресою вул. Домініканська, 11.

Згідно статуту мисливського товариства «Тур» відзнакою товариства був «Тетервак». Відзнака не віднайдена. (ймовірно носилась на головному уборі мисливця.) Не виявлено зображення відзнаки на печатці товариства (фото № 16)

Товариство ставили собі за мету розвивати національну культуру, традиції, відстоювати інтереси насамперед українських мисливців. (фото №15)

У 1924 році головою мисливського товариства став Теодор Рожанковський Членами товариства були Кость Воевідка (головний лікар Коша УСС), проф. Білинський (вчитель математики у філії академічної гімназії у Львові), Володимир Левицький (відомий вчений-математик)

Серед відомих мисливців був український поет Роман Купчинський, який був членом Львівського мисливського товариства «Тур».

З 1937 р. товариство спільно із журналом "Новий час" організувало видання самостійного додатку "Ловецтво". Перший номер часопису вийшов 27 березня 1937 року, що стало початком української мисливської періодики

Під назвою "Тур" існувало три товариства:

1."Українське Спортове Брацтво "Тур", засноване влітку 1922р.в Празі студентами з надніпрянщини.(в тов-ві діяло 6 секцій, в тому числі секція полювання і стрільби) (фото № 17)

2."Українське Спортове Брацтво "Тур", засноване в Празі в 1928 р, головою якого був М.Хворостенко.(секції полювання небуло,- найбільше діяльною була секція важкої атлетики) (відзнака не виявлена)

3.Мисливське і рибальське товариство «Тур» в Нью-Йорку.(відзнака не виявлена).

У Станіславові до заснування мисливського товариства "Ватра" українські мисливці належали до польського товариства "Губерт"

Основну частину членів товариства "Губерт" становили поляки і воно мало пропольську спрямованість

Проте у суспільстві відбувся все глибший процес поділу за національною ознакою, що стало поштовхом для створення професійних товариств на національному підґрунті.

Саме тому 1925 році Кость Воевідка – вже тур засновує Станіславське ловецьке товариство "Ватра".

За даними, які подано в Альманасі Станіславівської землі від 1935 року, Станіславівське українське ловецьке товариство «Ватра» з'явилося у 1932 році, хоча дані з Івано-Франківського державного архіву не підтверджують цієї дати. Існує документ, що статут товариства «Ватра» був прийнятий до відома воєводським урядом Станіслава ще 17 квітня 1925 року (фото № 18).

Статут «Ватри» ґрунтувався на статуті побратимського львівського мисливського товариства «Тур», яке згуртовувало українців - любителів мисливства (фото № 19).

В статуті зафіксовано, що місцем знаходження товариства є місто Станіславів, а відзнакою є олень. Відзнака не віднайдена. На печатці товариства є зображення оленя (фото № 20).

З великою ймовірністю можна стверджувати, що подібною була і відзнака товариства «Ватра». В підтвердження цієї версії може слугувати подібне зображення оленя на декоративній тарілці (фото № 21).

Станіславівське товариство «Ватра» як і Львівський «Тур» проіснували до приходу «освободителів» у вересні 1939 р., які конфіскували власність товариства, а у мисливців конфіскували мисливську зброю [8].

Фалеристичні пам'ятки українських мисливсько-ловецьких товариств «Тур» і «Ватра» потребують подальших пошуків, тому автори будуть вдячні всім небайдужим за критичні зауваження та товариську допомогу у пошуках та виявленні фалеристичних пам'яток цих товариств.

Література і джерела:

Пахолко С. Володимир Дідушицький – засновник Львівського природознавчого музею, меценат, природознавець, колекціонер / С. Пахолко, О. Мартин // Фалеристика і нумізматика. – 2016. – Ч. 4. – С. 19.

Проців О.Р. Станіславівське мисливське товариство «Ватра» 1925-1939 / О.Р. Проців // Науковий вісник НЛТУ: збірник науково-технічних праць. Вип. 20.9. – Львів, 2010. – с.297-303.

Наріжний С. Українське студентство на еміграції / С. Наріжний // Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Частина перша. – Прага, 1942. – С. 115.

Наріжний С. Спортивно-руханкова й пластова чинність українців на чужині / С. Наріжний // Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Частина перша. – Прага, 1942. – С. 269.

Українське спортове братство “Тур” у Празі // Тризуб, 1927, 20 лютого, ч.8, с. 28.

Левицький О. Ловецьке товариство «Ватра» / О. Левицький, І. Остап'як // Альманах Станіславівської землі: Збірник матеріалів до історії Станіслава .

Яценко Г.М. Останні Слобожани / Г.М. Яценко // Нью-Йорк, Вид-во українського мисливського та рибальського товариства «Тур», 1977.

Пахолко С., Проців О. Фалеристика мисливських товариств Галичини кінця ХІХ - початку ХХ ст. // Нумізматики і фалеристика. – 2017. – № 4 жовтень-грудень. – С. 10-13.